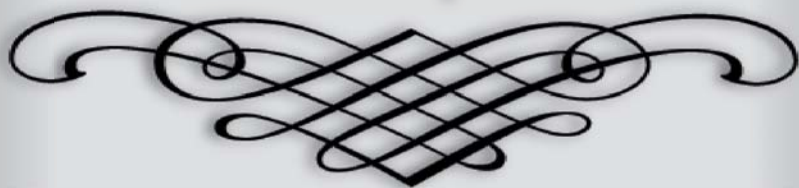

תורתו

מזגן לנו

ביאורים ופנינים יקרים בעניני תורתו
ודרכי עבודתו של התנא האלקי
רבי שמעון בר יוחאי

ליג בעומר - ה'תשס"ז

פתח דבר

בעזרהי"ת.

לקראת יום ל"ג בעומר, יומא דהילולא רבא של התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי, הננו מתכבדים להגיש בזה לקהל שוחרי התורה ולומדי' קונטרס 'תורתו מגן לנו' והוא ליקוט פנינים נבחרים בעניני רשב"י, מלוקטים מתורת הוד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זיע"א.

רובם ככולם של הפנינים המובאים בזה הם ביאורים באמרותיו של רשב"י ובמעשיות הש"ס והזוהר הקשורים בו, תוך ביאור ענינו דהרשב"י ואופן עבודתו המבואר מהם. ונחלקו לארבעה ראשים בחידושו של רשב"י בתורתו ובאופן עבודתו הק'.

חלק נרחב מן הביאורים בהקונטרס נסובו אודות הענין העיקרי בעבודת הרשב"י, והוא – גילוי פנימיות התורה על-ידו. וראוי לציין אשר בדורות דנן, מאז האיר בעולם אור שבעת הימים מורנו הבעש"ט, והשקה בטובו מבאר מים חיים, תורת החסידות, לרבבות אלפי ישראל, נתפרסמה תורה זו דהרשב"י ביותר וביותר, ואפשר לכל להבינה על בורי', ות"ל אשר מדור לדור הולך ומתפשט לימוד תורה קדושה זו.

וזאת למודעי, שבד"כ לא הובאו הביאורים בשלימותם, ובאיזהו מקומן אף עברו עריכה קלה, ושגיאות מי יבין. על כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בשולי המבואות), שם נתבארו הדברים באריכות ובמתיקות, ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויהא רעוא מן שמיא שבזכות לימוד תורתו הק' דרשב"י נזכה לגאולה שלמה במהרה בימינו וכמאמר "בהאי חיבורא דילך (ספר הזוהר) יפקון מן גלותא ברחמים" (זהר ח"ג קכד, ב (ברע"מ)), ונזכה לקיום היעוד "תורה חדשה מאתי תצא" (ישע" נא, ד) בביאת המשיח, תכף ומיד ממש.

**"תורתו מגן לנו היא מאירת עינינו
הוא ימליץ טוב בעדינו אדונינו בר יוחאי"**

ב"ה. אייר ה'תשס"ז

מכון אור החסידות

תוכן הענינים

הגבוה ביותר בלמטה ביותר

עבודת הרשב"י – חיבור ב' קצוות

התעלות גבוהה ששוללת הפרישה מן העולם
ביאור החילוק בין הנהגת רשב"י בצאתו מן המערה
בשנה הי"ב, ד"כל מקום שנותנים עיניהם מיד
נשרף", לבין צאתו בשנה הי"ג, ד"כל היכא דהוי
מחי ר"א הוי מסי רבי שמעון" הגם שלכאורה דוקא
אז הי' צ"ל ביתר פרישות מן העולם.

"גדול תלמוד שמביא לידי מעשה"

פעולת רשב"י גם בתחתון ביותר – גם בענינים של
היפך הברכה גילה את הברכה שבהם / השפיע גם
ב"בקעה" – גם בנמצאים במעמד ומצב ירוד.

גדול אהבת ישראל דרשב"י

הדבר הראשון שעסק בו ביציאתו מן המערה
– "איכא מילתא דבעי לתקוני", הגם שלכאורה הי'
צריך לעסוק בהרצת תורה.

מארי רזין דאורייתא

ענינו העיקרי של רשב"י – פנימיות התורה

"האדון ה' דא רשב"י" – הביצד?

ביאור מה דאמרו תלמידיו על רשב"י "מאן פני
האדון ה' דא רשב"י", בהקדם הסברה נפלאה בגדר
הענין דתורתו אומנותו, דהוא באיכות הלימוד ולא
בכמותו, ע"פ דברי הזהר בזה.

"אני ובוראך מכירין בוחך"

ביאור נפלא בדרך הדרוש והרמז בדברי הירושלמי
אודות סדר הסמיכה דר"ע שהושיב את ר"מ קודם
רשב"י, ושקוט"ט דר"ע ורשב"י בזה.

"וכדין צפי לי' למשיח"

שייכות מנהג ישראל לשחק בקשת ביום ל"ג בעומר
עם מעלת רשב"י – שעל ידו היתה התגלות פנימיות
התורה.

גילה מדרש הנעלם

רשב"י הביא את ה"נסתר" דתורה לידי גילוי

עבודת רשב"י – מעין דלעתיד

בסיפור המדרש אודות "בקעה בקעה מלאי דנרי
זהב" – יבאר הא דלא אמרו במדרש הנס ד"חזרו
ונטלום" אף שהוא גדול מן הנס הראשון; בהקדים
הא דלפני דרגת רשב"י לא נחרכ הבית, והנהגתו
היתה מעין דלעתיד.

"עד הגל הזה"

"גל" אותיות "לג (בעומר) – יבאר התאמת תוכן
הענין ד"גל" עם ענין היום ד"ל"ג בעומר, שבו גילה
רשב"י "מילין קדישין דלא גליאן עד השתא".

עומק אהבת הקב"ה לבנ"י

שייכות ב' הענינים דיום ל"ג בעומר – תלמידי
ר"ע פסקו מלמות, ויום ההילולא דרשב"י – בנוגע
להוראה מהם למעשה בפועל, בהענין דאהבת
ישראל.

היא מאירת עינינו

פנימיות התורה מביאה ללימוד באופן הראוי

תורה מתוך יראת שמים

"והם העמידו תורה אותה שעה" – לימוד תורה
באופן ד"עולה של תורה", קבלת עולו ית'; ב'
אופנים בלימוד התורה, והאופן הרצוי – הבא ע"י
לימוד פנימיות התורה.

השלמת עיקר תיקון המידות

ביאור הסיבה לכך שתלמידי ר"ע שינו הנהגתם ביום
ל"ג בעומר, בהקדם הסברת מעלת היום, דהוא שייך
לספירת "הוד שבהוד".

"ונפשי בעפר . . פתח לבי בתורתך"

הוראה בעבודת האדם את השי"ת ממנהג ישראל
לשחק בקשת ביום ל"ג בעומר – ככל שמושכים
למטה יותר, יבוא החץ למקום רחוק יותר.

הגבוה ביותר בלמטה ביותר

המיוחד שבהנהגת הרשב"י הוא בכך שחיבר ב' קצוות – עם היותו מרומם מכל העם במדריגת קדושתו ובאין ערוך אליהם כלל, אעפ"כ, המשיך ממדריגתו לכולם, מבלי הבט על דרגתם, ועד שהשפיל עצמו לפעול ולתקן בדברים הפחותים שבעולם

התעלות גבוהה ששוללת הפרישה מן העולם

ביאור החילוק בין הנהגת רשב"י בצאתו מן המערה בשנה ה"ב, ד"כל מקום שנותנים עיניהם מיד נשרף", לבין צאתו בשנה ה"ג, ד"כל היכא דהוי מחי ר"א הוי מסי רבי שמעון" הגם שלכאורה דוקא אז הי' צ"ל ביתר פרישות מן העולם

" . איתבו תריסר שני במערתא אתא אליהו וקם אפיתחא דמערתא אמר מאן לודעי לבר יוחי דמית קיסר ובטייל גזירתני. נפקו, חזו אינשי דקא כרבי (חורשים. רשיי) וזרעי, אמר מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה, כל מקום שנותנין עיניהן מיד נשרף. יצתה בת קול ואמרה להם להחריב עולמי יצאתם? חזרו למערתכם. הדור אזול איתבו תריסר ירחי שתא, אמרי משפט רשעים בגיהנם שנים עשר חדש, יצתה בת קול ואמרה צאו ממערתכם. נפקו, כל היכא דהוה מחי רבי אלעזר הוה מסי רבי שמעון, אמר לו בני די לעולם אני ואתה."

(שבת, לג, ב)

בתוכן סיפור זה ישנו ענין הדורש ביאור, לכאורה:

ביציאתם מהמערה בפעם הראשונה (לאחר י"ב שנה), בעת שראו אנשים העוסקים בחרישה וזריעה, אמרו "מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה", ו"כל מקום שנותנין עיניהן מיד נשרף".

דמכיון והם היו פרושים לגמרי מהנהגת העולם, לא התקבל בדעתם כיצד אפשר להניח את העסק בתורה ("חיי עולם") ולעסוק בעניני העולם ("חיי שעה"). ואילו כשיצאו בפעם הב' (לאחר השנה הי"ג), "כל היכא דהוה מחי רבי אלעזר הוה מסי רבי שמעון", "אמר לו בני די לעולם (בעוסקי תורה. רש"י) אני ואתה". והיינו, שהסכימו להנהגת העולם – שיש לעסוק בחרישה וזריעה וכו' ;

וצריך ביאור מה הביא לשינוי זה בהנהגת רשב"י. והרי לכאורה אדרבה: מכיון והי' שנה נוספת במערה, הרי הוסיף ונתעלה בתורה ובקדושה, והי' צריך להיות אז ביתר פרישות והתעלות מן העולם, וכיצד אז דוקא הסכים להנהגת העולם בחרישה ובזריעה ?

ב. ויובן זה בהקדים ביאור כללי בענינו דרשב"י:

דהנה, ידוע גודל מעלתו וקדושתו של רשב"י, שאמר (זהר ה"ג רפח, א) "בחד קטירא אתקטרנא ב' בקב"ה", שהי' מקושר לקב"ה בדרגא הכי נעלית, ועד שהי' נעלה באין-ערוך משאר בני דורו.

ברם, מצינו אשר מסופר (פע"ח שער ספה"ע פ"ז) על אחד מתלמידי האריז"ל שהי' נוהג לומר בכל יום תפילת "נחם" (דתשעה באב) מפני אבלותו על החורבן, וכשבא בל"ג בעומר להשתטח על ציון הרשב"י במירון, הנה כשאמר "נחם" הקפיד רשב"י על כך (מפני שזהו "יום שמחתו" דרשב"י), ועד שהקפידא הזיקה לו.

ומבואר בזה, דרשב"י הי' מאותם נשמות גבוהות שלגביהם לא הי' קיים ענין החורבן (ספר פלח הרימון שמות עמ' ז, בשם רבינו הזקן בעל התניא והשו"ע), וממילא אין מקום להרגש צער החורבן ביום שמחתו של רשב"י.

ומכך מבואר, דהגם שדרגתו של רשב"י היתה נעלית עד כ"כ, ועד שבפניו לא חרב הבית, הנה שמחתו (ביום ההילולא שלו) שייכת לכולם, ואפילו למי שאינו נעלה מענין החורבן (שלכן אמר בכל יום "נחם"). דגם הוא לא הי' צריך להצטער ביום שמחת הילולא דרשב"י.

וחזינן מהא, דבכחו של רשב"י הי' לחבר ב' קצוות – להביא את הגבוה ביותר – ועד למדרגה ד"בחד קטירא אתקטרנא" – עד למטה מטה ביותר.

ג. את ב' קצוות אלו אצל רשב"י, מצינו גם בפסקי-דינים שלו, בנוגע ללימוד התורה:

דהנה, בגמרא ברכות (לה, ב) איתא: "תנו רבנן, ואספת דגנך מה תלמוד לומר, לפי שנאמר "לא ימוש ספר התורה הזה מפין" (יהושע א, ח) יכול דברים ככתבן, תלמוד לומר "ואספת דגנך" הנהג בהן מנהג דרך ארץ, דברי רבי ישמעאל. רבי שמעון בן יוחאי אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ודש בשעת דישה וזורה בשעת הרוח תורה מה תהא עלי'. אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי אחרים

תורתו מגן לנו

ז

. . ובזמן שאין ישראל עושיין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי עצמן".

ובהמשך לזה אומרת הגמרא, "הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידן כרבי שמעון בן יוחי ולא עלתה בידן". והיינו, שסדר ההנהגה דרשב"י הוא נעלה מהגבלת העולם, דהעולם אינו יכול לסבול סדר כזה, שלכן "הרבה עשו . . כרשב"י ולא עלתה בידן".

ועם כל זה – אף שרשב"י עצמו הי' נוהג בסדר של התעלות מן העולם, דהרי היתה "תורתו אומנותו" (שבת יא, א) – הנה מצינו שאומר (מנחות צט, ב) ש"אפילו לא קרא אדם אלא קריאת שמע שחרית וערבית קיים לא ימוש". והיינו, שכאשר אדם אינו יכול בשום אופן ללמוד תורה כל היום, אם משום שהוא עסוק על פי תורה, או משום שהוא עם הארץ, הרי לא רק שהוא פטור מלימוד תורה כל היום, ד"אונס רחמנא פטרי", אלא שהוא אכן מקיים על ידי קריאת שמע את המצוה של לימוד התורה, ובאופן של "לא ימוש".

וזהו כוחו דרשב"י, להמשיך מהדרגא הגבוהה ביותר שבתורה – "לא ימוש" כפשוטו – גם למי שאינו יכול ללמוד יותר מאשר "פסוק אחד שחרית ופסוק אחד ערבית", שגם אליו, בתורה שהוא לומד, תהא נמשכת בחינת נצחיות התורה ("לא ימוש" כפשוטו, "תורתו אומנותו").

ד. ע"פ יסוד זה נבוא לבאר השאלה דלעיל:

דהנה, מה שהי' בכח רשב"י להמשיך הענינים הגבוהים עד לאנשים ולדרגות הכי נמוכות, הנה כל זה הוא דוקא בשל היותו גבוה ביותר. דמכיון שהי' "גבוה ביותר" הי' בידו הכח לבוא על למטה ביותר (וע"ד משל מאור האש, דכמה שהאש גדולה יותר, ביכולתה להאיר למקומות המרוחקים יותר).

ולכן, דוקא לאחר השנה הי"ג שהי' במערה, שאז נתעלה בעילוי רב ועצום, הנה דוקא אז "כל היכא דהוה מחי ר' אלעזר" – כל מקום שהי' ר"א מעניש על ההנהגה של חרישה וזריעה כו' – "הוי מסי ר' שמעון", דלא רק שרשב"י לא העניש על כך, אלא הוא אף ריפא את מה ש"מחי ר' אלעזר".

ויתירה מזו: בגמרא (שבת סו) מסופר שבצאתו מן המערה שאל "איכא מילתא דבעי לתיקוני", והיינו, שלא רק שהמשיך הקדושה ונצחיות התורה בעולם, אלא אף עסק לתקן העולם, שגם במקומות שאינם טובים יומשך הקדושה כו' (וכמו מה שתיקן בפועל – שטיהר מקום מטומאה ע"מ שיהיה מקום דירה לכהנים).

ואת כל זה פעל רשב"י דוקא לאחר השנה י"ג – שנתעלה בעילוי אחר עילוי בלימוד התורה. דדוקא כשנתעלה לדרגא הגבוהה ביותר יכול הוא להמשיך זה גם בדרגה הנמוכה ביותר (כנ"ל).

(ע"פ לקוטי שיחות חלק ג עמ' 1002 ואילך)

”גדול תלמוד שמביא לידי מעשה”

פעולת רשב"י גם בתחתון ביותר – גם בענינים של היפך הברכה גילה את הברכה שבהם / השפיע גם ב”בקעה” – גם בנמצאים במעמד ומצב ירוד

אצל רשב"י מוצאים אנו ב' קצוות: תכלית העילוי מחד גיסא, וירידה לפעול גם במקום המטה, לאידך גיסא, ואף התעסקות בפועל בתיקון העולם:

וטעם הדבר – מכיון שתכלית הכוונה דלמוד התורה (בדרגא הכי נעלית) היא, שיביא לידי מעשה בפועל. שכן אע”פ שר”ע אמר ”תלמוד גדול” (קידושין מ, ב), הרי בסופו של דבר ”נמנו וגמרו” ש”תלמוד גדול, שהתלמוד מביא לידי מעשה”, והיינו, שהגדלות דתלמוד היא מפני ש”מביא לידי מעשה”, ולא עוד, אלא שלעתיד לבוא יהי' פסק ההלכה ש”מעשה גדול” (אמרי בינה שער הק”ש פצ”ה).

ויש להוסיף, שפעולתו של רשב"י בעולם היא אפילו במקום תחתון ביותר:

מסופר בגמרא (מו”ק ט, ב) שרשב"י שלח את רבי אלעזר בנו, בקטנותו, לרבי יונתן בן עמסי ורבי יודא בן גרים בכדי שיברכוהו, ואמרו לו לשונות שבגלוי נראים כהיפך הברכה, עד שרשב"י גילה והסביר לו ש”הנך כולהו ברכתא נינהו”.

כלומר: גם במקום כזה שבגלוי רואים ענין של היפך הברכה, ועד כדי כך, שאפילו ר' אלעזר, בנו של רשב"י [שהגיע לדרגא נעלית ד”בני עלי” (סוכה מה, ב), ומזה מובן שגם בקטנותו (בעת מאורע ה”נ”ל) ה' כבר בדרגא עליונה כו'], לא ראה כי אם ענין של היפך הברכה, שמזה מובן גודל ההעלם וההסתור כו' – הנה גם בדרגא תחתונה כזו פועל רשב"י ומגלה ענין של ברכות בגלוי ממש...

ובכל אופן, רואים מכאן עד כמה מודגש אצל רשב"י הפעולה בעולם, עד כדי כך, שפועל במקום הכי תחתון – להפוך ענינים שבגלוי הם היפך הברכה, שיהיו גם הם באופן של ברכה בגלוי, ואדרבה – באופן נעלה יותר.

(תורת מנחם – התוועדויות ה'תשמ"ו ח'ג עמ' 381)

*

מסופר במדרש (שמו”ר פנ”ב, ג): ”מעשה בתלמיד אחד של ר”ש בן יוחאי שיצא חוצה לארץ ובא עשיר, והיו התלמידים רואין אותו ומקנאין בו והיו מבקשים הן לצאת לחוצה לארץ, וידע ר”ש והוציאן לבקעה אחת. . ונתפלל ואמר בקעה בקעה מלאי דינרי זהב, התחילה מושכת דינרי זהב לפניהן”.

ולכאורה דרוש ביאור, מכיון שראה רשב"י שהעדר העשירות מפריע להם ללימוד התורה, מדוע לא הסביר להם ופעל עליהם שיהיו בדרגא ומצב שהעדר העשירות לא יפריע להם ללימוד התורה [וע"ד המצב שיהי' לעתיד לבוא ש"כל המעדנים מצויים כעפר" (ל' הרמב"ם הל' מלכים בסופן), וכהפירוש בזה, שטעמם וחיבותם של ה"מעדנים" לא תהי' אלא "כעפר"]?

אלא הביאור בזה – שרשב"י דאג גם לתלמידים הנמצאים במצב זה, עוד קודם שיבואו לידי מעמד ומצב נעלה יותר (שלא יפריע להם העדר העשירות), שגם הם יוכלו ללמוד מתוך מנוחה כו'. ובזה חזינן הנהגתו דרשב"י וגודל מעלתו באהבת ישראל, ש(הגם שהוא עצמו הי' בדרגה גבוהה ביותר) דאגתו היתה גם עבור אלו שאינם בתכלית השלמות.

וזהו גם דיוק הלשון "בקעה" – מקום נמוך כפשוטו, המורה על מצב ירוד כו' [ע"ד לשון חז"ל (שבת לג, סע"ב) "בקעה מצא וגדר בא גדר"], היינו, שדאג והשתדל גם עבור אלו שנמצאים במצב ירוד, בדוגמת "בקעה".

(תורת מנחם – התוועדויות ה'תשר"מ ח"ג עמ' 1733)

גודל אהבת ישראל דרשב"י

הדבר הראשון שעסק בו ביציאתו מן המערה – "איכא מילתא דבעי לתקוני", הגם שלכאורה הי' צריך לעסוק בהרבצת תורה

אחד מהענינים המפורשים ברז"ל אודות הנהגת רשב"י היא השתדלותו הרבה והיתירה בענין אהבת ישראל, וכדמצינו שתיכף לאחר צאתו מן המערה "אמר איכא מילתא דבעי לתקוני, אמרו לי' איכא דוכתא דאית בי' ספק טומאה ואית להו צערא לכהנים לאקופי כו'" (שבת לג, סע"ב) והשתדל רשב"י תיכף ותיקן את הדבר.

והרי סיפור מופלא הוא: לאחר היותו י"ג שנה במערה, שבתקופה ארוכה זו לא היתה בידו האפשרות להרביץ תורה ברבים, לכאורה הי' צריך – לכל לראש – לאסוף תלמידים וללמדם תורה, ובפרט ש"תורתו אומנתו";

ובמקום זה – עסק לברר האם "איכא מילתא דבעי לתקוני", והשתדל לתקן מקום שהי' בו ספק טומאה שגרם צער לכהנים – כלומר: (א) המדובר הי' רק בנוגע למספר של כהנים שהיו צריכים לעבור בדרך זו, (ב) גם הם יכלו ללכת בדרך אחרת, אלא שיהי' להם צער ע"י הטירחא

תורתו מגן לנו

י

להקיף את הדרך – ואעפ"כ השתדל רשב"י ועסק בעצמו בתיקון הדבר לבטל צער זה! – עד כדי כך גדלה מדת אהבת ישראל של רשב"י!

וי"ל שזהו גם תוכן מאמר רשב"י (סוכה מה, ב) "יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין", שהנהגתו בענין דאהבת ישראל (ואחדות ישראל) היתה בתכלית העילוי, עד שדאג והודיע והובא זה ונקבע בתורה – אהבה וחיבה שלו (לא רק לבני"י שהם בדרגת "תלמידי רבי עקיבא" אלא) גם לאלו שיש צורך לפוטרו מן הדין.

וי"ל, שכתלמידו המובהק של רע"ק (ראה גיטין סז, א: מידותי תרומות כו), מסר עצמו בכל נפשו ומאודו להמשיך הכלל גדול של רבו הגדול "ואהבת לרעך כמוך" – רבי עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה" (קדושים יט, יח ובתו"כ (ופרש"י) עה"פ), ואף תיקן בזה את הענין ד"לא נהגו כבוד זל"ז" שהי' אצל תלמידי רע"ק הראשונים.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק לב עמ' 152 ואילך)

מארי רזין דאורייתא

עיקר ענינו של רשב"י הי' בכך שגילה בעולם אור חדש – פנימיות התורה, "רזין דאורייתא". להלן מובאים מספר ביאורים במאהז"ל אודות רשב"י, להבין מעט מזעיר מיוקר וגודל הפלאות תורה זו, וגודל מעלת גילוי' ע"י רשב"י

"האדון ה' דא רשב"י" – הכיצד?

ביאור מה דאמרו תלמידיו על רשב"י "מאן פני האדון ה' דא רשב"י", בהקדם הסברה נפלאה בגדר הענין בתורתו אומנותו, שהוא באיכות הלימוד ולא בכמותו, ע"פ דברי הזהר בזה

"יראה כל זכורך את פני האדון ה', מאן פני

האדון ה', דא רבי שמעון בר יוחאי"

(זהר ח"ב לז, א)

כדברים אלו דהזהר דרוש לכאורה ביאור – כיצד ניתן לומר תואר כזה, ד"האדון ה'" הוא רבי שמעון בר יוחאי ?

יש לבאר זה בהקדים, דהנה אחת המעלות העקריות דרשב"י היתה בכך ש"תורתו אומנותו" (שבת יא, א). ובביאור מעלה זו ד"תורתו אומנותו" איתא בזהר (ח"ג רלח, ב) שאלו ש"תורתם אומנותם" הם "דירא לשכינתא . . . דלא זזת שכינתא מנהון כל יומיהון". והיינו, שהעילוי ד"תורתו אומנותו" אינו רק עילוי בכמות הלימוד – שלומד ברציפות ואינו מפסיק לדברים אחרים, אלא זהו עילוי באיכות השייכות שלו להתורה, שכל מציאותו היתה קשורה וחדורה בתורה, וכל ענינו הוא רק "דירה לשכינתא".

תורתו מגן לנו

ועוד מבואר מדברי הזוהר, דהא שצ"ל קשור וחדור בתורה, הוא לא רק בחכמת התורה, אלא (בעיקר) בנוותן התורה – הקב"ה ("שכינתא"). וע"ד המבואר בתורת החסידות על הכתוב (ישעי' נא, טז) "ואשים דברי בפיך", שדברי התורה שלומד ומוציא האדם בשפתיו, מתייחסים הם להקב"ה: דהוא חוזר דברי תורה שהקב"ה, כביכול, אומר. שאופן זה בלימוד התורה הוא רק כאשר עומדים בביטול להקב"ה – "דירא לשכינתא".

וענין זה ב"תורתו אומנותו" נעשה (בעיקר) ע"י לימוד פנימיות התורה נוכחפורש בתיקוני זהר (בהקדמה. א, ב) ש(דוקא) "מארי קבלה . . . עבדין לה (להשכינה) דירה". והיינו מפני שבלימוד נגלה התורה, אף שהיא חכמה אלקית, הנה מכיון שהלימוד הוא בענינים גשמיים ("שור שנגח את הפרה" וכה"ג), אין נרגש כ"כ האלקות שבזה. משא"כ בלימוד פנימיות התורה, הלימוד עצמו הוא בעניני אלקות (ברוממות האל והפלאותו וכו'), וממילא שיך לבוא עי"ז להתקשרות וביטול לנוותן התורה – לקב"ה.

ובזה מתבארים דברי רשב"י (ירושלמי ברכות פ"א סה"ב) "כגון אנו שעוסקים בתלמוד תורה אפילו לקרית שמע אין אנו מפסיקין":

דהנה, בכדי שלימוד התורה יהי באופן זה של "ואשים דברי בפיך", מוכרח להיות עוד קודם לכן בביטול בתכלית להקב"ה. וזה (הביטול בתכלית) נעשה ע"י העבודה דקריאת שמע, שענינה היא מסירת הנפש לקב"ה (ראה זה"ג לג, א. ב"ח לטווא"ח ר"ס סא). אמנם אצל רשב"י, שעמד תמיד בתכלית הביטול להקב"ה, דכל מציאותו היתה "דירא לשכינתא" (כנ"ל), לא הוצרך להפסיק לק"ש, כי ענין המסירות נפש (דק"ש) הי' אצלו תמיד.

ב. ועפ"ז מבוארת היטב השאלה דלעיל:

דהנה, מצינו במעשה דהגר (בראשית טז, יג) דכתיב שם בנוגע למלאך "ותקרא שם ה' הדובר אלי" – דאף שהי' זה מלאך קראה לו בשם ה'. והיינו מפני שבעת שהמלאך עושה שליחותו נקרא הוא על שם משלחו, כי אינו מהות לעצמו כלל, ובטל לגמרי לגבי משלחו.

וכן הוא ממש לגבי רשב"י, דמכיון שלא הי' לו כלל מציאות לעצמו, וכל מציאותו היתה רק "דירה לשכינתא" נוכפי שאמר ע"ע (זהר ח"א רכה, א) "אנא סימנא בעלמא" – דביטולו לאלקות הי' עד כדי כך שכל מציאותו היא רק כ'סימן' (שאינן לו כל מציאות לעצמו, רק מה שהוא מורה) על אלקות], לכן אמרו עליו תלמידיו "מאן פני האדון ה' דא רשב"י" – דלהיותו דבוק בתכלית בקב"ה קראו לו על שמו, וכמו המלאך שנקרא על שם ה'.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק יז עמ' 360; ספר המאמרים תרצ"ט עמ' 167)

”אני ובוראך מכירין כחך”

ביאור נפלא בדרך הרמז בדברי הירושלמי אודות סדר הסמיכה דר”ע שהושיב את ר”מ קודם רשב”י, ושקו”ט דר”ע ורשב”י בזה

”א”ר בא בראשונה היי בל אחד ואחד ממנה את תלמידיו כגון רבי יוחנן בן זכיי מינה את רבי ליעזר ואת רבי יהושע ורבי יהושע את רבי עקיבה ורבי עקיבה את רבי מאיר ואת רי שמעון, אמר רבי מאיר תחילה נתכרכמו פני רי שמעון אמר לו רבי עקיבה דייך שאני ובוראך מכירין כחך”

(ירושלמי סנהדרין פ”א ה”ב)

כאשר סמך רבי עקיבא את רבי מאיר ורבי שמעון, אמר ר”ע ”ישב רבי מאיר תחילה”. נתכרכמו פניו של ר”ש, אמר לו ר”ע דייך שאני ובוראך מכירים כחך”.

וצריך להבין בתוכן המענה דר”ע ”דייך שאני ובוראך מכירים כחך”, דלכאורה, באם אכן הכיר ר”ע בכחו של רשב”י, מדוע לא הושיבו בתחילה? ואם כח רשב”י לא הספיק לזה, היי צריך לומר לו זאת בפירושו. [בפני משה (שם) תירץ שר”מ היי זקן מרשב”י ולכן הושיבוהו תחילה. אבל לפ”ז, חסר התירוץ לגמרי מן הספר].

ויש לבאר זה בהקדים מספר דיוקים בסגנון המענה דר”ע ”אני ובוראך מכירים כחך”: (א) לכאורה הול”ל ”אני והקב”ה” וכיו”ב (כרגיל בדברי רז”ל) ומהו שאמר ”אני ובוראך”. (ב) מהו שאומר ”מכירין כחך”, לכאורה מתאים יותר לומר ”מכירין חכמתך”, דהרי בסמיכת זקנים (”זה שקנה חכמה”) עסקינן. (ג) לכאורה הול”ל ”שבוראך ואני” ולא להיפך, כמובן.

אלא הענין הוא, דהנה, ישנם ארבעה עולמות רוחניים עליונים: אצילות, בריאה, יצירה ועשיי. ושורש ומקום משכן התורה בעולמות אלו הוא (כמבואר בספר התניא (פנ”ב)) בעולם האצילות (הנעלה מכולם), ולאח”מ יורדים חלקי התורה ומתלבשים בשאר העולמות (הנמוכים יותר) – חלק התלמוד (הבנת טעמי ההלכות על בורין וכו’) מתלבש בעולם הבריאה, המשנה (גופי ההלכות פסוקות, שטעמיהם מלובשים וגנוזים בהם) מתלבשת בעולם היצירה, ואילו תורת הקבלה (אינה יורדת ומתלבשת בעולמות האחרים, אלא) מקומה הוא באצילות לבדה (ראה תניא ספ”מ בהגה”ה).

ועפ”ז יש לבאר מאמר הירושלמי הנ”ל:

דהנה, סדר ישיבת הזקנים לענין השקו”ט והפלפול, אין בזה חילוק כ”כ בין היושב תחילה והבא אחריו. אבל לענין פסק ההלכה ישנו חילוק במקום הישיבה, דהרי בדיני ממונות מתחילין

תורתו מגן לנו

מן הגדול היושב תחילה, ודיני נפשות מתחילין מן הצד (סנהדרין לב, א).

ולכן, כשבא ר"ע להושיב את ר"מ ורשב"י ע"פ הסדר, שזה נוגע לפסק ההלכה – הושיב תחילה את ר"מ, שעליו נאמר עליו (עירובין יג, ב) "למה נקרא שמו רבי מאיר, שהוא מאיר עיני חכמים בהלכה".

אך מ"מ "נתכרכמו פניו של ר"ש", דהרי רשב"י הי' ממארי דרזין דאורייתא, והוא הי' הממוצע להשפיע לכל התנאים את פנימיות התורה (תורת הקבלה) – ובידעו מעלתו, ובפרט שידע כחו בפלפולא דאורייתא (שבת לג, ב), "נתכרכמו פניו".

וע"כ השיב לו ר"ע – "דייך שאני ובוראך מכירין כחך": "אני" קאי על דרגת השכינה (ראה זהר ח"א ו, ב ובכ"מ. וראה סוכה נג, א, שדרגת "אני" ("אם אני כאן כו") קאי על השכינה ששרתה בביהמ"ק), שהיא בדרגת מלכות דאצילות. ואמר לו ר"ע: "דייך בכך "שאני" – עולם האצילות ששם הוא משכן תורת הקבלה – "ובוראך" – עולם הבריאה, מקום משכן חלק התלמוד והפלפול בטעמי ההלכות – "מכירין כחך" (בתורת הנסתר ובפלפול). ודייך במעלות אלו שהם מעלות נפלאות, אף שבנוגע לפסיקת הלכות (שבעולם היצירה, כנ"ל) לא נתגלה "כחך" עדיין, ולכן ישב בהם ר"מ תחילה. ומבוארות כל התמיהות הנ"ל.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק ז עמ' 346 ואילך)

"וכדין צפי לי' למשיח"

שייכות מנהג ישראל לשחק בחץ וקשת ביום ל"ג בעומר עם מעלת רשב"י – שעל ידו היתה התגלות פנימיות התורה

ידוע מנהג ישראל (ש"תורה הוא" (ראה תוד"ה נפסל – מנחות כ, ב)) שבל"ג בעומר יוצאים אל השדה ומשחקים בקשת.

ובביאור טעם המנהג – הנה, איתא בספרים (בני יששכר. מאמרי חודש אייר מאמר ג' (ענין ל"ג בעומר) אות ד') שכיון ש"כל ימיו של רשב"י לא נראתה הקשת בענן", לפי ש"הי' זכותו מגין על הדור ולא הי' צריך להראות הקשת בענן" (ירושלמי ברכות פ"ט ה"ב, ובפני משה שם), לכן, ביום הסתלקותו של רשב"י, ל"ג בעומר, משחקים בקשת, כדי להראות שמאז הסתלקותו של רשב"י יש צורך בקשת.

אבל, לפי טעם זה נמצא, שהמשחק בקשת בל"ג בעומר הוא סימן לענין שאינו טוב, דהרי

הצורך בקשת מורה על מעמד ומצב בלתי־רצוי.

ויש לבאר הסימן דקשת למעליותא, ע"פ מ"ש בזהר (ח"א, עב, ב) "לא תצפי לרגלי דמשיחא עד דיתחזי האי קשת . . בגווני נהירין . . וכדין צפי לי' למשיח", והיינו, שראיית הקשת בגוונין נהירין הוא סימן שהגיע הזמן דביאת המשיח.

וכיון של"ג בעומר הוא יום ההילולא דרשב"י, שעל ידו היתה התחלת ההתגלות דפנימיות התורה, שזוהי ההכנה וההקדמה והכלי לביאת המשיח (וכאגרת מורנו הבעש"ט הידועה (כתר שם טוב בתחילתו)), לכן נוהגים לשחק ביום זה בקשת, לרמז על הקשת בגוונין נהירין שראייתה היא הסימן לרגלי משיח.

גילה מדרש הנעלם

החידוש דרשב"י בגילוי פנימיות התורה, הוא בכך שהביא את ה"נסתר" דתורה לידי גילוי בתורה ובעולם. להלן יבואר כמעט ענין זה והצורך בו, וכיצד שייך להביא לידי גילוי מה שהתורה קראתו "נסתר"

עבודת רשב"י – מעין דלעתיד

בסיפור המדרש אודות "בקעה בקעה מלאי דנרי זהב" – יבאר הא דלא אמרו במדרש הנסד"חזרו ונטלו" אף שהוא גדול מן הנס הראשון; בהקדים הא דלפני דרגת רשב"י לא נחרב הבית, והנהגתו היתה מעין דלעתיד

"מעשה בתלמיד אחד של ר"ש בן יוחאי שיצא חוצה לארץ ובא עשיר, והיו התלמידים רואין אותו ומקנאין בו והיו מבקשים הן לצאת לחוצה לארץ, וידע ר"ש והוציאן לבקעה אחת של פגי מדון (בתנחומא (פקודי, ז): "שע"פ מירון") ונתפלל ואמר בקעה בקעה מלאי דינרי זהב, התחילה מושכת דינרי זהב לפניו, אמר להם אם זהב אתם מבקשים הרי זהב מלא לכם, אלא היו יודעין כל מי שהוא נומל עכשיו חלקו של עוה"ב הוא נומל, שאין מתן שכר התורה אלא לעוה"ב, "כיון ששמעו כך משכו ידיהם".

(שמו"ר פנ"ב, ג. מדרש תהילים צב)

הנה, בהמשך לסיפור זה אודות רשב"י, מסופר במדרש מעשה נוסף: ר' שמעון בן חלפתא הי' עני מרוד ולא הי' לו להוצאות שבת, והתפלל על כך, וניתנה לו אבן טובה מן השמים ומכרה, והוציא את הממון על הוצאות השבת. כשראתה זאת אשתו, שאלה אותו על כך, וסיפר לה כל המעשה, ואמרה שאינה מסכימה לזה, כי לעתיד לבוא "יהא שולחנך חסר ושולחן חבירך מלא". הלך ר' שמעון בן חלפתא לשדה והתפלל, וחזרו ונטלו אותה ממנו. ומסיים ע"כ במדרש: "רבותינו אמרו, הנס השני גדול מן הראשון", כי "משמא מיהב יחבי משקל לא

תורתו מגן לנו

ז

שקלי" (תענית כה, א (לגירסת הע"י והב"ח)).

וצריך להבין: למה אמרו גדול נס האחרון כו' על המעשה המאוחר דר"ש בן חלפתא, ולא על המעשה המוקדם דרשב"י. הרי גם בהמעשה דרשב"י, כשאמרו התלמידים שאין ברצונם לקחת, בודאי חזרו ונטלו מלמעלה את דינרי הזהב [שהרי, כיון שתלמידי רשב"י לא נטלו, וגם בדורות שלאח"ז לא מצאו דינרי זהב בבקעת מירון, הרי מסתמא חזרו ונטלו]?

עוד אינו מובן: במדרש פ' נח (ב"ר פל"ה, ב) מונה מעלותיו של רשב"י (שבימיו לא נראתה הקשת וכו'), ומסופר שם גם מעשה זה ד"בקעה בקעה התמלאי דינרי זהב". ולכאורה, אם הא שחזרו ונטלו הוא מעלה גדולה יותר – ה" צריך לומר במדרש מעלתו של רשב"י, שפעל שיחזרו ונטלו את דינרי הזהב?

ב. ויבואר זה בהקדים, דעיקר עבודת רשב"י היתה להמשיך פנימיות התורה, "סתים דאורייתא", בגליא דתורה, ועי"ז גם ב"גליא" דהעולם, שתהי' בגילוי בעולם. דהרי גם קודם רשב"י היו כמה תנאים שעסקו בפנימיות התורה, והחידוש דרשב"י ה" שהמשיך זאת בגילוי בעולם.

והוא מתאים עם מה דאיתא (פלא הרמון שמות עמ' ז) בשם רבינו הזקן (בעל התניא והשו"ע), דאצל רשב"י, מפני נשמתו הגבוהה, לא נרגש כלל חורבן הבית. והיינו, שהנהגת רשב"י היתה מעין דלעתיד. וזהו שהמשיך פנימיות התורה בגילוי בעולם, שהוא מעין היעוד ד"תורה חדשה מאת תצא" שיהי' לעתיד (ישעי' נא, ד) – שאז יגלה הקב"ה את "סוד טעמי" ומסתר צפונותי" (לי רש"י שה"ש א, ב), דטעמי וסודות התורה שעתה הם נסתרים, יהיו בגילוי בעולם.

והנה, כל ההמשכות והשפעות הטוב בעולם נמשכות ע"י התורה, כמ"ש (משלי לא, כה) "עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכי" מאושר גו", "בשמאלה עושר וכבוד" (שם, טז), ומכל-שכן בימינה, כדרשת רז"ל (שבת סג, א). וכן בפרשת בחוקותי (בתיילתה): "אם בחוקותי תלכו גו' ונתתי גשמיכם בעתם גו'". אלא, דהא שההמשכות שע"י התורה באות בגילוי בגשמיות העולם, הוא סדר ההנהגה כפי שהי' בזמן הבית, וכפי שיהי' לעתיד; משא"כ בזמן הגלות.

ולכן רשב"י, שלגביו לא הי' החורבן, והנהגתו היתה מעין דלעתיד – הי' ביכלתו להמשיך ע"י התורה דינרי זהב בגשמיות העולם. החידוש בזה הי' רק מה שהמשיך זאת לא רק עבורו וכיוצא בו, שלגביהם לא הי' החורבן, אלא פעל את ההמשכה גם עבור תלמידיו, שהם היו עדיין במדרגה של גלות, ואעפ"כ פעל רשב"י ההמשכה גם עבורם. דמכיון שההמשכה באה מצד גילוי פנימיות התורה, מעין דלעתיד – הרי כשם שאת פנימיות התורה המשיך רשב"י בגילוי בעולם לכל, כך המשיך גם את ההמשכות הבאות על ידה לכל, בלא חילוק באיזה דרגא נמצאים הם.

ג. ומעתה יובן היטב מה טעם לא הביאו במדרש (בהמעשה אודות רשב"י) הא ש"חזרו ונטלו":

בסיפור המדרש אודות רשב"י באים להשמיענו מהו ענינו וחידושו דרשב"י, ולזאת, מכיון וענינו וחידושו של רשב"י הוא בזה שהמשיך בעולם בגילוי אופן ההנהגה דלעתיד (כנ"ל), הביאו הא שרשב"י המשיך את דינרי הזהב בגשמיות העולם, דהוא מעין דלעתיד (כנ"ל); משא"כ הנס ד"חזרו ונטלו" הגם ש"משיא . . משקל לא שקלי", הנה הגם שבדרגת הנס הוא "גדול מן הראשון", ששינו הסדר ב"שמיא" ואיפשרו ליטול המעות בחזרה – אין הוא מענינו של רשב"י, ולכן לא הביאוהו במדרש.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק א עמ' 285 ואילך)

"עד הגל הזה"

"גל" אותיות "לג (בעומר) – יבאר התאמת תוכן הענין ד"גל" עם ענין היום דל"ג בעומר, שבו גילה רשב"י "מילין קדישין דלא גליאן עד השתא"

ע"פ מארז"ל (ראה תענית ט, א. זח"ג רכא, א) "ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא", מובן, שגם ענינו של ל"ג בעומר מרומו בתורה. וכפי שמבאר רבינו הזקן (בעל התניא והשו"ע) בסידורו (דש, ג ואילך), שבפסוק (שנאמר אודות ה"גל" שהניחו יעקב ולבן) "עד הגל הזה" (תולדות לא, נב) נרמז הענין דל"ג בעומר, יום ההילולא דרשב"י ("גל" אותיות "לג").

והנה, ל"גל" ישנם ב' תכונות הפכיות: מחד – מטרת ה"גל" היא לשמש הפסק בין עבר אחד לשני, אך מאידך גיסא – הואיל והוא מורכב מאבנים בודדות שמניחים אותם א' על השני (ולא כ'חומה' שאבני' מחוברות), הרי שאינו מהווה הפסק אמיתי. וכפי שרואים, שהגל עצמו אינו שולל את האפשרות שלפעמים יהי' מותר לעברו, וכפרש"י (ע"ה פ) שרק "לרעה אי אתה עובר, אבל אתה עובר לפרקמטיא".

ויש לבאר השייכות דענין ה"גל" להסתלקות הרשב"י:

חידושו של רשב"י לגבי שאר התנאים, הי' בזה שאותם התנאים שעסקו ברזי תורה – לא גילו אותם (זח"ג קה, ב), ודוקא הוא הביא רזין דאורייתא (מעשה מרכבה – עליו שנינו (רפ"ב דחגיגה) "אין דורשין במרכבה (אפילו) ביחיד, אלא א"כ כו" – ואף למעלה מזה) לידי גילוי. ומעלה זו של רשב"י הודגשה ביחוד, ובאופן הכי נעלה, ביום הסתלקותו. אשר לא רק שהוא עצמו הגיע באותו יום להשגות גבוהות ביותר ברזי תורה (סידור שם), אלא שגם גילה לתלמידיו "מילין קדישין דלא גליאן עד השתא" (אד"ז רפז, ב).

ולמרות שגם אז גילה לתלמידיו בלבד, ואף בתלמידיו גופא "נפקו כולהו" ונתרו רק

תורתו מגן לנו

יט

יחידים, וגם ביניהם היו חילוקים ("רבי אבא יכתוב ורבי אלעזר ברי ילעי ושאר חברייא ירחשון בלבייהו" (ס) – מ"מ, הרי רשב"י הורה אז לכתוב את ה"מילין קדישין", וע"י שכתבום אז, נתגלו לאחר מכן לכל ישראל, ובאופן של "יתפרנסון" (תקו"ז (ת"ו בסופו)) – בהבנה והשגה פנימית.

אלא שבזה ניתן להקשות: הרי החלק דפנימיות התורה, נקרא בתורה בשם "רזין דאורייתא" – והיינו, שע"פ תורה הם דברים שעליהם להיות באופן של "רז" (סוד והעלם), ועד שאפי' בזהר (רע"מ פנחס רכו, א) איתא "צריך לכסאה רזין דאורייתא", וכיצד גילה אותם רשב"י?

והמענה על כך הוא – "עד הגל הזה":

מחיצה זו המבדלת בין גליא דתורה לפנימיות התורה – שפנימיות התורה צריכה להשאר בהעלם ולא לבוא לידי גילוי – היא באופן של "גל", הנותן מקום לעבור את המחיצה (מאחר שלא נבנה בדוגמת חומה). ובכך נושא ה"גל" גופא בתוכו את המשמעות שלפעמים (כשהעברה אינה לרעה, ח"ו, כ"א לטובה) מותר וצריך לעברו.

וכפי שהענין הוא לעתיד לבוא: בעת קיום היעוד (צפני"ג, ט) "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", ולא תהי' עוד כל נתינת מקום "לרעה" ח"ו, תתבטל יחד עם זה המחיצה שבין פנימיות התורה וגליא דתורה, וגם פנימיות התורה תבוא לידי גילוי.

בדוגמא זו הי' גם אצל רשב"י – שהרי שרשו הוא מבחי' משיח (סידור שם שז, ב. וראה לעיל בפסקא הקודמת) ולפיכך המשיך את פנימיות התורה בגילוי, וחיברה עם גליא דתורה, באופן כזה, שאין כל חשש להיפך הטוב ח"ו; ואדרבה, גילוי פנימיות התורה שחידש יביא את הטובה הגדולה ביותר – הגאולה העתידה ע"י משיח צדקנו.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק ה עמ' 129 ואילך)

עומק אהבת הקב"ה לבנ"י

שייכות ב' הענינים דיום ל"ג בעומר – תלמידי ר"ע פסקו מלמות, ויום ההילולא דרשב"י – בנוגע להוראה מהם למעשה בפועל, בהענין דאהבת ישראל –

השמחה דיום ל"ג בעומר היא בסיבת ב' ענינים שארעו בו: א) תלמידי ר"ע, שמתו משום ש"לא נהגו כבוד זה לזה", פסקו מלמות (יבמות סב, ב. ובמאירי שם). ב) יום ההילולא ("יום שמחתו") דרבי שמעון בר יוחאי.

תורתו מגן לנו

ויש לבאר השייכות ביניהם, בנוגע להוראה למעשה בפועל שיש ללמוד מענינים אלו:

דהנה, הא דרשב"י אמר על ל"ג בעומר שהוא "יום שמחתו" (ראה זה"ג רפז, ב. פ"ח שער ספה"ע פ"ז. ובכ"מ), הוא מפני שביום זה השלים את שליחותו, מה שהטיל עליו הקב"ה לפעול בעולם – לגלות את פנימיות התורה:

דהנה, את התורה נתן לנו הקב"ה בטובו, בכדי שתהי' "מורה-דרך" לבנ"י כיצד להתנהג בחיי היום-יום. ולצורך זה, הנה עד זמן מסוים הי' די בכך שנתגלה רק חלק מהתורה, אבל משהגיעו זמנים קשים, והי' צורך בתוספת כח כדי שיוכלו בנ"י לעמוד ביהדותם ולהתנהג ע"פ הוראות התורה – ניתנה רשות לרשב"י להתחיל ללמוד עם בנ"י גם נסתר דתורה ("דזין דאורייתא").

העובדה שחלק זה בתורה הי' נסתר, מורה, שלמרות היוקר שבכל התורה, יש בחלק זה חשיבות מיוחדת. ולכן לא היו סבורים עדיין שראוי לגלות זאת; אמנם, כאשר הקב"ה הראה את אהבתו לבנ"י במידה גדולה יותר, להנחות אותם בדרך העולה בית א-ל גם בעתים קשים – התבטא הדבר בכך שצוה להתחיל לגלות גם את החלק העמוק ביותר בתורה, נסתר דתורה. וזו היתה שליחותו של רבי שמעון בן יוחאי, והיא נשלמה ביום ל"ג בעומר (ראה בזה גם לעיל בפסקא הקודמת).

וענין זה מהוה המשך ותוצאה של הענין הראשון שהי' בל"ג בעומר – שבו קיבלו תלמידי ר"ע על עצמם לנהוג באהבה איש לרעהו, ולכן "פסקו מלמות":

רצונו של הקב"ה הוא שילמדו מדרכיו וילכו בהם, כמארז"ל (ספרי עקב יא, כב) "מה הוא רחום אף אתה רחום"; כשם שרצונו של הקב"ה להיטיב לכל, כך צריך כל איש ישראל, וכל אדם בכלל, להיטיב עם סביבתו.

וענין זה התגלה והתבטא בשליחותו של רשב"י – שצריך להיטיב עם הזולת לא רק ביחס לענינים הגלויים, לא רק בעניניו שאינם יקרים כ"כ, אלא בכל הענינים, עד לענינים הקשורים עם עומק נשמתו, "דזין דנשמתא" – את הכל עליו ליתן כדי לעשות טובה ליהודי, להזולת.

(ע"פ תורת מנחם – התוועדויות חכ"ח עמ' 88)

היא מאירת עינינו

פעולתה של פנימיות התורה היא גם בכללות לימוד התורה, דעל-ידי לימוד פנימיות התורה נעשה הלימוד באופן הראוי. להלן יבואר ענין זה, תוך ביאור באופן הנהגת תלמידי ר"ע ש"לא נהגו כבוד זה לזה", שורש הנהגתם והתיקון לה

תורה מתוך יראת שמים

"והם העמידו תורה אותה שעה" – לימוד תורה באופן ד"עולה של תורה", קבלת עולו ית';
ב' אופנים בלימוד התורה, והאופן הרצוי – הבא ע"י לימוד פנימיות התורה

"שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, והיי העולם שמם עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם, ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע והם הם העמידו תורה אותה שעה"

(יבמות סב, ב)

בסיפור זה אודות הנהגת תלמידי ר"ע ד"לא נהגו כבוד זה לזה", יש לבאר הסיבה שהביאה לידי כך, ואופן התיקון הנדרש בכדי לשלול הנהגה זו.

דהנה, תיקון הענין ד"לא נהגו כבוד", אין זה רק ע"י תיקון פרט זה, שינהגו בפועל כבוד זב"ז, אלא זהו צריך להיות שינוי באופן לימוד התורה. כי העדר מנהג כבוד זה בזה הוא בא בסיבת אופן בלתי-רצוי בלימוד התורה. דלימוד התורה צריך להיות באופן כזה שמלכתחילה לא תהי' אפשרות למעמד ומצב של העדר מנהג כבוד זה בזה, כדלקמן.

ויש לבאר זה בהקדים לשון הגמרא (הנ"ל) בנוגע לחמשת תלמידי ר"ע – "הם העמידו תורה":

דהנה, לשון "העמידו תורה" יש לבאר ע"ד ובדוגמת מאמר חז"ל (בנוגע לדוד) ש"הקים עולה של תורה" (במדב"ר פי"ח, כא), דלשון "עולה של תורה" מורה על הענין דקבלת עול שבלימוד התורה. דעם היות שהתורה היא "חכמתכם ובינתכם לעיני העמים" גם בשכל אנושי, מ"מ, לימוד התורה צריך להיות לא מצד השכל שבזה, אלא מצד קבלת עולו ית' דוקא – מצד שהתורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה.

וכמארז"ל (בנוגע לדוד) "וה' עמו שהלכה כמותו" (סנהדרין צג, ג), והיינו, שבכדי שתהי' "הלכה כמותו" צריך להיות "ה' עמו", להיות קשור עם הקב"ה. וכש'קשורים' עם הקב"ה, אזי לימוד התורה אינו מצד השכל שבה, אלא מתוך קבלת עול ויראת שמים, בידעו שהתורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה.

ב. והענין בזה:

כאשר הגישה ללימוד התורה היא מתוך ידיעה והכרה שהתורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה, ובמילא, החיות וההתלהבות בהלימוד היא (לא מצד הרגש עצמו, ישות וגאווה ח"ו, אלא) מזה שלומד ומבין ומחדש בחכמתו של הקב"ה – בודאי לא יתרעם על כך שחבירו מצליח בלימוד התורה יותר ממנו, ולא עוד אלא שאפילו אם יפריך חבירו את דבריו ויוכיח לו שטעה בדבריו, הרי, לא זו בלבד שלא יקפיד ויכעס עליו, אלא אדרבה, יודה לו על כך שהצילו מטעות, והעמידו על האמת בתורת ה';

וכשלימוד התורה הוא באופן כזה – אזי ההנהגה בין התלמידים היא באופן (שלא זו בלבד שאין נתינת מקום לקנאה ושנאה, אלא אדרבה) שמפרכסין זה את זה (ראה שבת לד, א), ונוהגין כבוד זה בזה.

משא"כ כאשר אין נרגש אצלו שהתורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה, אזי אפשר שגישתו ללימוד התורה תהי' מתוך מחשבה ש"כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", הרגש עצמו – הוא שואל קושיא, מתרץ תירוץ, ומקשה על דברי פלוני, וכתוצאה מזה נעשה אצלו רגש של ישות, ולפעמים גם גאווה. ואזי, כשיבוא חבירו ויעמידנו על טעותו, או אפילו רק יוכיח שביכלתו לומר תירוץ טוב יותר, שעי"ז ממעט בדמותו, בודאי יקפיד ויכעס עליו, שכן, עד עתה הי' סבור שבכחו ועוצם ידו פעל גדולות ועשה חיל בתורה, וכיון שבא פלוני ומראה שהיתה לו טעות מעיקרא, ה"ה מקפיד וכועס עליו;

וכשלימוד התורה הוא באופן כזה – אזי ההנהגה בין התלמידים היא באופן של העדר נתינת כבוד ("לא נהגו כבוד") זה לזה.

וולהעיר, שהאמור לעיל בודאי לא שייך אצל תלמידי רבי עקיבא, שאצלם היתה ההנהגה

תורתו מגן לנו

כג

של העדר נתינת כבוד זה לזה מצד שרש הגבורות ודינים דקטנות כפי שהם למעלה (ראה פ"ח שער ספיה"ע פ"ז. שער הכוונות ענין ספיה"ע דרוש יב), אלא שלאחרי השתלשלות המדרגות למטה מטה ה"ז בא באופן של קפידא כפשוטה (וראה לקו"ש חל"ב עמ' 149 בארוכה, ביאור הענין ד"לא נהגו כבוד" שהי' בתלמידי ר"ע).

ג. והנה, בכדי שבלימוד התורה יהי' נרגש שהיא חכמתו ורצונו של הקב"ה, הוא בעיקר ע"י לימוד פנימיות התורה:

דהנה, החילוק העיקרי שבין לימוד נגלה לתורה ללימוד פנימיות התורה – שבלימוד נגלה לתורה, אף שיודע שזוהי תורתו של הקב"ה, חכמתו ורצונו ית', מ"מ, בהלימוד עצמו ה"ה לומד אודות דברים גשמיים כי התורה "נסעה וירדה כו' עד שנתלבשה בדברים גשמיים ועניני עולם הזה שהן רוב מצוות התורה ככולן והלכותיהן" (ל' התניא פ"ד), וכמו "שנים אוחזין בטלית", "המחליף פרה בחמור" וכיו"ב. וממילא, צריך הוא ליגיעה רבה בכדי שיורגש בהלימוד שזוהי חכמתו ורצונו ית'. משא"כ בפנימיות התורה, שהלימוד עצמו הוא בנוגע לעניני אלקות. [וע"י שמרגיש בנפשו (ע"י לימוד פנימיות התורה) שהתורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה, ממילא נרגש זה גם בלימוד חלק הנגלה לתורה, כפשוט].

ועפ"ז מובן, שבין חמשת התלמידים (ש"העמידו תורה") עצמם – גדלה ביותר מעלתו של רשב"י. דהרי, עיקר חידושו של רשב"י הוא בלימוד פנימיות התורה, דאף שלמד גם נגלה לתורה, הנה) עיקר לימודו הי' בפנימיות התורה.

ומזה מובן שעיקר ושלימות הענין ד"העמידו תורה" – לימוד התורה מתוך קבלת עולו ית' (שקשור עם פנימיות התורה, כנ"ל), נעשה ע"י רשב"י.

(ע"פ 'תורת מנחם' – התוועדויות ח"ג עמ' 72 ואילך)

השלמת עיקר תיקון המידות

ביאור הסיבה לכך שתלמידי ר"ע שינו הנהגתם ביום ל"ג בעומר, בהקדם הסברת מעלת היום, שהוא שייך לספירת "הוד שבהוד"

במה שתלמידי ר"ע פסקו למות בל"ג בעומר (מאירי ליבמות סב, ב) הנה מדיוק הלשון "פסקו מלמות" משמע שלולי העניין דל"ג בעומר הי' ח"ו נמשך עונש זה (וע"ד מ"ש "ותעצר המגיפה" (ע"י הקטורת) שלולי הקטורת היתה המגיפה נמשכת ח"ו).

ולכאורה אינו מובן על איזה סוג תלמידים נאמר שבל"ג בעומר "פסקו מלמות": אם המדובר אודות התלמידים שהיתה הנהגתם רצוי, הרי עליהם אין שייך הלשון "פסקו מלמות", כי מאחר שהנהגתם היתה באופן המתאים הרי לא הי' מגיע להם עונש ח"ו;

ואם הכוונה שגם אותם התלמידים ש"לא נהגו כבוד זה בזה" פסקו למות בל"ג בעומר (הגם שלא שינו הנהגתם), הנה מאחר והיו ראויים לעונש זה, מדוע פסקו מלמות?

אלא, בהכרח לומר, שהמדובר הוא אודות התלמידים שהיו ראויים לעונש, ואעפ"כ "פסקו מלמות" מאחר ששינו את הנהגתם. ומה שדייקו לומר "פסקו מלמות" (דזה מורה שהיו ראויים לעונש זה) – הוא מפני ששינוי הנהגתם גופא הי' כתוצאה מעילוי היום דל"ג בעומר, ולא בכח עצמם. ולכן מודגש הלשון "פסקו מלמות", כי מצד עצמם (לולי ההתעוררות דל"ג בעומר) היו ראויים לעונש זה, מאחר שלא היו משנים את הנהגתם הבלתי רצוי.

וביאור העילוי המיוחד דיום ל"ג בעומר שפעל השינוי אצל התלמידים (הגם שהי' זה קודם הסתלקות רשב"י ביום זה), הנה נתבאר בדרושי חסידות, דהא גופא שהסתלקות רשב"י היתה בל"ג בעומר, הוא מפני העילוי דיום זה, שבו מאיר בחי' "הוד שבהוד" (כפי סדר הספירות דימי ספירת העומר), ומצד העילוי שביום זה שינו תלמידי ר"ע הנהגתם.

ביאור הדברים:

כללות הענין של ספירת העומר הוא 'המשכת מוחין למידות', והיינו עבודת תיקון המידות, שתהי' הנהגתן כדבעי. דהנה, המידות מצד עצמם אין הנהגתם מושלמת. וכמו במידת החסד, שבסיבתה משפיע האדם טוב וחסד – הנה מצד המדה כפי שהיא, יכולה להיות השפעה גם למי שאינו ראוי. ועד"ז במידת הגבורה, שהיא פעולת באדם התגברות ומניעת ההשפעה לזולת – יכולה להיות מניעת ההשפעה גם למי שכן ראוי לקבלה, וכן בשאר המידות. ובכדי שהמידות יהיו כדבעי, הוא דווקא ע"י שפועלים בהמידות שיהיו כפי הנהגת השכל, שתהי' ההשפעה להראוי לה, ותימנע ההשפעה ממי שאינו ראוי.

והנה, עם היות שישנם שבע מידות, הרי עיקר המידות הם חמש (חסד, גבורה, תפארת, נצח והוד). וממילא נמצא, שבהוד שבהוד (היום החמישי בספירה החמישית) נשלם ברור עיקר המידות, שיהיו כדבעי.

וזוהי הסיבה לשינוי הנהגה דתלמידי ר"ע ביום ל"ג בעומר: מה ש"לא נהגו כבוד זה לזה" הי' מצד שהמידות שלהם היו בתקפם, ולא היו מונהגות ע"י השכל. ועיקר התיקון בזה (שהמידות יונהגו ע"פ השכל) הי' בל"ג בעומר – "הוד שבהוד".

(ע"פ תורת מנחם – התוועדויות ה'תשמ"ב ח"ג עמ' 1429)

“ונפשי כעפר . . פתח לבי בתורתך”

הוראה בעבודת האדם את השיי"ת ממנהג ישראל לשחק בקשת ביום ל"ג בעומר – ככל שמושכים למטה יותר, יבוא החץ למקום רחוק יותר

בנוגע למנהג ישראל הידוע, שבל"ג בעומר יוצאים אל השדה ומשחקים בקשת, יש לבאר ההוראה מענין הקשת בעבודת האדם:

דהנה, רואים במוחש שבכדי שזריקת החץ ע"י הקשת תהי' בריחוק מקום יותר, צריכים למתוח את חוט המשיכה (ה'יתר') למטה יותר, קרוב לעצמו יותר, וככל שתהי' משיכת היתר למטה מטה יותר, וקרוב לעצמו יותר, יגיע החץ רחוק יותר.

והענין בעבודת ה' – שמשיכת יתר הקשת למטה יותר וקרוב ללבו יותר, מורה על ביטול ושפלות עצמו, ועי"ז מגיע החץ רחוק יותר, לבטל ולהכניע גם את האויב הנמצא בריחוק מקום.

ודוגמתו בנוגע ללימוד התורה – שההכנה ללימוד התורה היא הביטול ושפלות עצמו, לידע שהלימוד אינו ב"כחי ועוצם ידי", אלא בכחו של הקב"ה, ועי"ז נעשה לימוד התורה כדבעי למהוי. וכפי שאומרים (בתפילת "אלקי נצור") "ונפשי כעפר לכל תהי' (ועי"ז נעשה) פתח לבי בתורתך". ובמילא, ככל שיתוסף בקיום הענין ד"נפשי כעפר לכל תהי'", יתוסף בקיום הבקשה שלאח"ז "פתח לבי בתורתך" באופן טוב וקל יותר.

והנתינת כח לזה היא בל"ג בעומר, יום ההילולא דרשב"י, שעיקר ענינו הוא פנימיות התורה – כי ע"י פנימיות התורה נעשית הגישה ללימוד נגלה דתורה מתוך ידיעה והכרה שהתורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה (ופשיטא – שלילת הענין ד"כחי ועוצם ידי", ע"י הביטול ושפלות עצמו), ומתוך יראת שמים (ראה לעיל בפסקא הראשונה), שאז הלימוד הוא כדבעי למהוי.

(ע"פ תורת מנחם – התועדויות ח"ג עמ' 80)

